

Sygn. akt **VIII C 826/13**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2014 r.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia, Wydział VIII Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR Paweł Wiśniewski

Protokolant: Anna Hrydziuszko

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2014 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa R. Z.

przeciwko A. M.

o zachówek

oraz sprawy z powództwa R. Z.

przeciwko M. M. (1)

o zachówek

I. zasądza od pozwanej A. M. na rzecz powoda R. Z. kwotę 15.841,67 zł (piętnaście tysięcy osiemset czterdzieści jeden złotych i sześćdziesiąt siedem groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty;

II. w pozostałej części powództwo przeciwko A. M. oddala;

III. nakazuje pozwanej A. M. uiszczenie na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia) kwoty 834 zł tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód został zwolniony;

IV. wyrokowi w punkcie I w zakresie kwoty 15.000 zł nadaje rygor natychmiastowej wykonalności;

V. zasądza od pozwanej M. M. (1) na rzecz powoda R. Z. kwotę 23.762,50 zł (dwadzieścia trzy tysiące siedemset sześćdziesiąt dwa złote i pięćdziesiąt groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty;

VI. w pozostałej części powództwo przeciwko M. M. (1) oddala;

VII. nakazuje pozwanej M. M. (1) uiszczenie na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia) kwoty 1.250 zł tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód został zwolniony;

VIII. wyrokowi w punkcie V w zakresie kwoty 15.000 zł nadaje rygor natychmiastowej wykonalności.

UZASADNIENIE

Powód R. Z. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej A. M. kwoty 16 666 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2013 r. do dnia zapłaty, tytułem zachowku, należnego mu jako synowi K. Z., zmarłej w dniu 11 lutego 2006 r.

W uzasadnieniu pozwu podał, że spadek po zmarłej matce na podstawie testamentu nabyła w całości pozwana A. M., a gdyby dziedziczenie odbyło się według reguł ustawowych, to nabyłby spadek po swojej matce w 1/3 części. Wyjaśnił, że przysługuje mu więc roszczenie o zachówek w wysokości odpowiadającej 1/6 wartości majątku spadkowego po matce, wskazując, że w skład spadku wchodzi udział 1/2 części spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu położonego we W. przy ul. (...) o wartości 200.000 zł.

Odrębnym pozwem powód wniósł także o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej M. M. (1) kwoty 25 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2013 r. do dnia zapłaty, tytułem zachowku, należnego mu jako synowi A. Z., zmarłego w dniu 22 sierpnia 2013 r. Wniósł także o zwolnienie go od ponoszenia kosztów sądowych.

W uzasadnieniu pozwu podał, że spadek po zmarłym ojcu na podstawie testamentu nabyła w całości pozwana M. M. (1), a gdyby dziedziczenie odbyło się według reguł ustawowych, to nabyłby spadek po swoim ojcu w 1/2 części. Wyjaśnił, że przysługuje mu więc roszczenie o zachówek w wysokości odpowiadającej 1/4 wartości majątku spadkowego po ojcu, wskazując, że w skład spadku wchodzi udział 1/2 części spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu położonego we W. przy ul. (...) o wartości 200.000 zł.

Postanowieniem z dnia 15 listopada 2013 r. obie sprawy zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Pozwana A. M. uznała powództwo co do kwoty 15 000 zł, wskazując, że wartość spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu położonego we W. przy ul. (...) wynosi 191.100 zł.

Pozwana M. M. (1) także uznała powództwo co do kwoty 15 000 zł, wnosząc o rozłożenie zasądzonych świadczenia na raty w wysokości 500 zł miesięcznie. Ona również wyjaśnił, że wartość spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu położonego we W. przy ul. (...) wynosi jedynie 191.100 zł, a ponadto zarzuciła, że wartość zachowku po spadkodawcy A. Z. pomniejszają długi spadkowe.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadek po K. Z. zmarłej w dniu 11 lutego 2006 r., ostatnio stale zamieszkałej we W., przy ul. (...), na podstawie testamentu nabyła w całości pozwana A. M.. Do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłej należał mąż A. Z. oraz dzieci: powód R. Z. i pozwana M. M. (1).

W skład spadku po K. Z. wchodzi udział w wysokości 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu położonego we W. przy ul. (...).

Spadek po A. Z., zmarłym w dniu 22 sierpnia 2012 r., ostatnio zamieszkałym we W. przy ul. (...), na podstawie testamentu nabyła w całości pozwana M. M. (1). Do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym należały dzieci: powód R. Z. i pozwana M. M. (1).

W skład spadku po A. Z. wchodzi udział w wysokości 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu położonego we W. przy ul. (...).

Wartość spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu wynosi co najmniej 190.100 zł.

(bezsporne)

W dniu 31 sierpnia 2012 r. powód zapłacił na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...) opłaty eksploatacyjne za lokal przy ul. (...) w wysokości 360 zł oraz opłatę na fundusz remontowy w wysokości 60 zł, a także zapłacił na rzecz (...) Sp. z o.o. należność w wysokości 64,60 zł za energię elektryczną dostarczaną do tego lokalu.

(dowód: wyciąg z rachunku bankowego, k. 174-178.)

Sąd zważył, co następuje

Oba powództwa zasługiwały w przeważającej części na uwzględnienie.

Nie budzi zatem wątpliwości, że powodowi jako zstępnemu K. Z. i A. Z., który byłby powołany do spadku po zmarłych z ustawy, należał się zachówek, czyli połowa wartości, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym (art. 991 § 1 k.c.). W związku z tym, że powód nie otrzymał należnego mu zachowku w postaci uczynionej przez spadkodawców darowizny, bądź powołania do spadku, bądź też w postaci zapisu, przysługiwało mu przeciwko pozwanym, jako spadkobiercom, roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebne do pokrycia zachowku (art. 991 § 2 k.c.).

Jasne było również, że spadek po każdym ze spadkodawców obejmował udział wynoszący 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu położonego we W. przy ul. (...).

Spór dotyczył natomiast wartości tego prawa. Na powodzie spoczywał zatem ciężar wykazania, że jest ona wyższa niż wartość wskazana przez pozwane, albowiem z tego faktu wywodził on korzystne dla siebie skutki prawne (art. 6 k.c.). Ze względu na to, że ustalenie wartości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu wymaga wiadomości specjalnych wyłącznym dowodem pozwalającym na jej ustalenie byłaby opinia powołanego przez sąd biegłego (art. 278 § 1 k.p.c.). Zawnioskowany przez powoda dowód z opinii biegłego podlegał jednak pominięciu ze względu na nieuiszczenie zaliczki na wydatki związane z tą czynnością (art. 1304 § 5 k.p.c.). Dlatego też, ustalając sumę należnych powodowi zachowków, Sąd przyjął bezsporną (przyznaną przez pozwane) wartość prawa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, stwierdzając w związku z tym, że wartość spadku po każdym z rodziców wynosiła 95.050 zł (1/2 z 190.100 zł).

Ponieważ powód dziedziczyłby 1/3 spadku po zmarłej K. Z. i 1/2 spadku po zmarłym A. Z., gdyby nie sporządzono testamentu (art. 931 § 1 k.c.), to należy mu się zachówek po K. Z. odpowiadający 1/6 części wartości masy spadkowej po spadkodawczyni, oraz zachówek po A. Z. odpowiadający 1/4 wartości masy spadkowej po spadkodawcy (por. art. 991 § 1 k.c.). Sąd zasądził zatem na rzecz powoda od pozwanej A. M. tytułem zachowku po zmarłej K. Z. kwotę 15 841,67 zł (95 050 zł x 1/3 x 1/2), a od pozwanej M. M. (2) tytułem zachowku po zmarłym A. Z. kwotę 23 762,50 zł (95 050 zł x 1/2 x 1/2).

Bezzasadny okazał się przy tym zarzut pozwanej M. Z. o istnieniu długów spadkowych. Co do zasady istnienie długów spadkowych ma znaczenie przy ustalaniu wysokości zachowku, gdyż pomniejszają one wartość spadku. Pomimo tego, że obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1985 r. III CZP 75/1984, OSNC 1985, nr 10, poz. 147), to punktem odniesienia przy ustalaniu stanu czynnego spadku dla potrzeb określenia wysokości zachowku jest chwila otwarcia spadku (art. 922 § 1 k.c.). Wartość zachowku ustala się przez ustalenie wartości aktywów spadku i ewentualne pomniejszenie jej o wartość istniejących długów. Dopiero od tak obliczonej wartości spadku wlicza się kwotę należnego zachowku.

Z materiału dowodowego przedstawionego przez pozwaną nie wynikało jednak, aby w skład spadku po A. Z. wchodziły jakiegokolwiek długi, a tym bardziej dowody te nie pozwalały na ustalenie jaka była wysokość długów. Podkreślenia wymaga, że w skład długów spadkowych mogą wchodzić jedynie długi należące do spadkodawcy, tj. istniejące już w chwili śmierci oraz wyjątkowo obciążenia powstałe po śmierci spadkodawcy, tj. koszty pogrzebu, obowiązki zaspokojenia roszczeń o zachówek, czy obowiązki wykonania zapisów zwykłych (art. 922 § 3 k.c.). Nie są natomiast długami spadkowymi zobowiązania, które są związane z przedmiotem bądź prawem wchodzącym w skład spadku, ale które powstały już po otwarciu spadku. Z tej przyczyny dowody złożone przez pozwaną nieprzydatne, gdyż wskazały

na istnienie należności pochodzących z okresu po dacie otwarcia spadku. Z faktury VAT za energię elektryczną (k. 160) wynika bowiem jasno, że dotyczy ona okresu od 28 sierpnia 2012 r., a więc należności powstałych już po śmierci spadkodawcy. W piśmie Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z 12 kwietnia 2013 r. (k. 162) mowa jest z kolei o zaległych opłatach według stanu na 31 marca 2013 r., co pozwala przypuszczać, że dotyczy ono zadłużenia powstałego w całości, bądź w części, po otwarciu spadku. Również z pism banków: Banku (...) z 17 czerwca 2013 r. (k. 159), (...) Banku (...) z 24 kwietnia 2013 r. (k. 161) oraz (...) Bank (...) S.A. (k.163) nie wynika jaka była wysokość długów w dniu otwarcia spadku po A. Z. (22 sierpnia 2012 r.). Oczywiście jest zaś, że jeżeli nawet istniało wówczas jakieś zadłużenie, to w okresie po śmierci spadkodawcy mogło ono wzrosnąć, chociażby z uwagi na narastające odsetki.

Wypada również zauważyć, że gdyby okazało się, iż w skład spadku po A. Z. wchodziły długi z tytułu opłat na rzecz spółdzielni mieszkaniowej oraz należności za energię elektryczną, to powodowi, który je zapłacił przysługiwałoby - na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 k.c.) - względem pozwanej M. Z. dalsze roszczenie obok roszczenia o zachowek, tj. roszczenie o zwrot równowartości spłaconych długów spadkowych.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie w spełnieniu przez pozwane świadczeń na rzecz powoda Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 oraz art. 455 k.c., mając na względzie, że odsetki od ustalonego według cen na chwilę orzekania zachowku, powinny być naliczone dopiero od daty wyrokowania (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 marca 2012 r., I ACa 110/12, LEX nr 1129357 oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., III CSK 17/08, LEX nr 424385).

Mając na względzie powyższe, na podstawie powołanych przepisów Sąd orzekł jak w punktach I, II, V i VI sentencji wyroku.

W ocenie Sądu brak było przy tym podstaw do rozłożenia na raty świadczenia zasądzonego od pozwanej M. Z., gdyż w niniejszej sprawie nie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, o którym mowa w art. 320 k.p.c. Będąc świadomą, że jest zobowiązana do zapłaty zachowku, pozwana powinna bowiem zgromadzić odpowiednie środki na zaspokojenie roszczenia powoda, np. przez spieniężenie odziedziczonego majątku. Poza tym pozwana nie wykazała, że jej aktualna sytuacja finansowa jest na tyle trudna, że nie pozwala na jednorazową zapłatę zachowku, lecz jest na tyle dobra, iż umożliwia pozwanej dobrowolne uiszczanie należności w miesięcznych ratach.

W związku z częściowym uznaniem powództw (w zakresie kwot po 15 000 zł) przez obie pozwane Sąd z urzędu nadał wyrokowi - w zakresie zasądzającym roszczenia uznane przez pozwane - rygor natychmiastowej wykonalności, orzekając jak w punktach IV i VIII wyroku (art. 333 § 1 pkt 2 k.p.c.).

W związku ze zwolnieniem powoda od uiszczenia opłat od pozwu w wypadku każdego z powództw, na podstawie art. 100 zd. drugie k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Sąd obciążył pozwane obowiązkiem uiszczenia tych opłat, biorąc pod uwagę, że powód uległ tylko co do nieznacznej części każdego ze swych żądań.